

УДК 81-25

DOI 10.33514/1694-7851-2022-4-77-81

Ибраева Г.И.

ага окутуучу

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Давлеталиева Н.К.

ага окутуучу

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

nazira.davletalieva@gmail.com

Ибраева Г.И.

старший преподаватель

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

Давлеталиева Н.К.

старший преподаватель

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

nazira.davletalieva@gmail.com

Ibraeva G.I.

Senior Lecturer

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

Davletalieva N.K.

Senior Lecturer

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

nazira.davletalieva@gmail.com

**АНГЛИС, ОРУС ЖАНА БАШКА ЧЕТ ТИЛДЕРИНЕН АЛЫНГАН СЛЕНГ
СӨЗДӨРҮНҮН АЗЫРКЫ ЖАШТАР КОЛДОНГОН КЫРГЫЗ ТИЛИНЕ БОЛГОН
ТААСИРИ**

**ВЛИЯНИЕ СЛЕНГОВ, ЗАИМСТВОВАННЫХ СЛОВ С АНГЛИЙСКОГО, РУССКОГО
И ДРУГИХ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ НА КЫРГЫЗСКУЮ РЕЧЬ СОВРЕМЕННОЙ
МОЛОДЕЖИ**

**INFLUENCE OF SLANG, BORROWED WORDS FROM ENGLISH, RUSSIAN AND
OTHER FOREIGN LANGUAGES ON THE KYRGYZ LANGUAGE OF MODERN
YOUTH**

Аннотация: Бул макалада сленгтин келип чыгуу булактары жана сленгтин мазмуну, учурдагы коомдун пикир алышуусундагы сленгти колдонуу себептери каралып жана ошондой эле студент, мектеп окуучуларынын сленг сөздөрүнүн сөздүгү иштелип чыкты. Ошону менен катар жаштар арасында колдонулган сленг сөздөр боюнча жүргүзүлгөн сурамжылоо сандык көрсөткүчүн киргизилди. Пикир алышуудагы жаштардын жашоосуна болгон байланышы жана таасири дагы каралды.

Негизги сөздөр: сленг, жаргон, профессионалдык сленг, жаштардын сленги, келип чыгуу булагы, жаргондордун түрлөрү, рейтинг, сурамжылоо, колдонуу убактысы, жаш өзгөчөлүктөрү, ооз эки тилде колдонулушу, жазуу формасында колдонулушу, колдонууга болгон мамилеси, сленг категориясы, тилдин динамикасы.

Аннотация: В статье рассмотрены источники возникновения и сущность сленга, раскрыты причины использования сленговых выражений, проанализированы в разговорной речи современного общества. Разработан словарь жаргонных слов современных школьников и студентов. Также преподнесен рейтинг и анализ анкет современных жаргонов среди молодого поколения. Рассмотрена связь и влияние этого вида разговорной речи на жизнь молодежи.

Ключевые слова: сленг, жаргон, профессиональный сленг, молодежный сленг, источники возникновения, виды жаргонов, рейтинг, анализ анкет, частота употребления, возрастные категории, употребление в устной речи, употребление в письменной форме, отношение к употреблению, категория сленгов, динамика языка.

Annotation: The article deals with the sources and the appearance of slang the reasons for using slang expressions are revealed, analyzed in colloquial speech of modern society, and a dictionary of slang words of modern schoolchildren and students has been worked out. Also, the rating and analysis of the questionnaires of modern jargons among the young generation are presented. The relationship and influence of this type of colloquial speech on the life of young people is considered.

Keywords: slang, jargon, professional slang, youth slang, sources of origin, types of jargons, rating, analysis of questionnaires, frequency of use, age categories, use in oral speech, use in writing, attitude to use, category of slang, language dynamics.

Акыркы мезгилде коомдо социалдык статусуна, жаш өзгөчөлүктөрүнө карабай жаргон сөздөрдү массалык турдө көп колдонула баштаганы байкалууда, коомдо ал маанилуу иш жүзүндөгү баарлашуусу же пикир алышуудагы кадимки эле көрүнүш сыңарындай.

Ал категорияларына жараша негизинен: аскердик, журналисттик, компьютер оюнчуларынын, жаштардын жана башка ушул сыяктуу болуп бөлүнөт. Ал эми биз бул макалада көбүн эсе жаштардын жаргон менен сүйлөшүүсүнө көңүл бурдук.

Жаштардын мындай пикир алышуусунда кандай өзгөчөлүктөрдү байкоого болот? Жаштардын сленги жалпы коомдун жаргону дегенден баштайлы, ал бир гана элге тиешелүү болбостон, бүткүл сфераны каптап турган сыяктуу. Жаргон адамдын жашоо-турмушуна байланышкан, анын турмуш тиричилик сферасына, башка адамдар менен болгон байланышы болуп саналат. Көпчүлүк учурда сленгдерди өспүрүмдөр же тиешелүү бир топтогу адамдар, кайсы бир учурларда башка тиешеси жок сөздөрдү негизги же жардамчы сөз катары кошуп жиберүүсү. Кээ бир адамдар бири-бири менен сүйлөшүүдө өздөрү гана түшүнгөн сыр сөздөрдү ойлоп таап алышат. Бара-бара ал сөздөр элге тарап сленге айланып кетет.

Жаштардын жаргон менен сүйлөөсүнүн таасири эмнеде?

1. Заманбап компьютердик технологияларынын өрчүүсү.

Интернет жана анын чоң мүмкүнчүлүктөрү, абдан тез өнүккөн компьютердик технологиялар дайым балдарды өзүнө тартат. Ушуга байланыштуу көптөгөн сленгдер күндөн-күнгө пайда болууда десек болот. Алардан мисал келтирсек: *Уулу (вирусняк)*-Компьютердик вирус, *инэт* – интернет, *глючит* – Компьютердик иштердин жакшы иштебөөсү, *мыло(самын)* – e-mail, *юзер* – компьютер колдонуучу, *хакер* – компьютердик чабуулчулар башкача айтканда компьютердик программаларды ийне-жибине чейин билген адам.

2. Англис, немис жана француз тилдери.

Англис тили жаштар арасындагы үйрөнүүгө арналган саркеч тилдердин бири. Ошондуктан жаштардын пикир алышуусундагы жаргонизмдер – бул англис тилинен келип чыккан, бирок орус тилине которулбаган ошондой эле варваризм сөздөр болуп эсептелинет. [Голуб И.Б. Орус тилинин стилистикасы – 11-е изд. – 2010. – 448-б] Эң кызыктуусу: Бул жаргонизм сөздөрдү жашоосунда бир дагы жолу англис тилин үйрөнбөгөн адам дагы түшүнө алат, анткени мындай сөздөр коомдогу саркеч тилге синип кеткен. Мисалы: *респект*-сыйлоо, *лузер* – жолу болбогон адам, *френд-зона* – карама каршы жыныстагы адамды досун катары гана көрүү, *прайсовый* – кымбаттуум, *бест* – эң жакшы, *лав стори* – суйуу баяны, *дарлинг* – кымбаттуум.

Бул жаргон сөздөрдү жазуу эркин болуп саналат, латын алфавиттин же кириллицаны дагы колдонсо болот. Мисалы: “*made in подвал*” – Vendetta тобунун аткаруусундагы сапатсыз музыкалык композиция (Орусча жана англисче сөздөрдүн айкалышуусу колдонулган), *ноу проблемз (no problems)* – маселесиз, *плиз, о'кей, сорри (please, ok, sorry)* – сураныч, макул, кечиресиз.

Кээ бир англисче сөздөрдө орусча сөздөрдүн формасы жана сөз жасалышы байкалат. Мисалы кийинки сөз айкаштары *фейсом об тейбл- ичкен ашын таптоо, фейс- бет тузулуш, кисать – өбүү*.

Немис жана француз тилинен алынган жаргон сөздөр анчейин деле көп эмес жана алардын арасында орус тилинин шарттары боюнча түзүлгөн сөздөр дагы кездешет. Мисалы: *ахтунг! – Көңүл бургула!арбайтен!-иштөө, натюрлих- албетте!киндер-бала, мен немис тилинде шпрехаю – мен немис тилинде сүйлөйм, пардон-кечиресиз, шармовый-таза, сулуу*.

3. Кылмыштуу лексика.

Кээ бир адамдарга мындай лексиканы колдонуп сүйлөөдө өзүлөрүн айланасындагыларынан кыйын жана лидер сезишет. Ошондуктан мындай сөздөрдү көбүнчө компанияда, класста, студенттик группада лидер болгусу келген жаштардан жолуктурууга болот.

Кылмыш сферасына байланышкан лексикада жеке адамдардын аталыштары берилген (*фраер – уурулук чөйрөсүнө аралашпаган адам же уурунун жабыр тартуучусу, авторитет- тажрыйбалуу адам, мусор “таштанды” – полицейский*), иш-аракеттер (*грохнуть “көмүп салуу” – өлтүрүү, стучать – айтып беруу*), орундар (*ментовка, ментура – полиция участка*) жана башкалар.

Кээ бир сөздөр жаштардын жаргондорунан өтүп бир топ эле өзүнүн маанисин өзгөрткөн. Мисалы: *гонник – интеллектуалдык жактан өнүкпөгөн, аябай ачуулу адам (кылмыш иши боюнча алып караганда гонник – көчө тоногучу), лох – ишеничке, сыйга татыбаган адам (кылмыш иши боюнча алып караганда – кылмыш ишиндеги жабырлануучу)*.

4. Компьютердик оюндар, Интернеттеги баарлашуу.

Көпчүлүк жаштардын жаргон сөздөрү компьютердик оюндардан келип чыгат, бирок бул сөздөрдү колдонууда көбүн эсе оюнду хобби туткан жаштарга мүнөздүү. Көптөгөн сөздөр англис тили менен байланыштуу. Мисалы: *геймер- оюнчу, гамать – ойноо, гильда – оюнчулардын биригуусу, нуб – жаны оюнчу, чар – каарман, моб – желмогуз, вендор – сатуучу*. Интернет тармагындагы баарлашууда төмөндөгүдөй жаргондор колдонулат, алсак *смайлы- чаттагы кулкулуу быйтыкчалар, лайкнуть- жаккан жазуунду же маалыматты белгилөө, коментить – ой-пикир калтыруу*.

Акыркы убактарда жаштардын сленги интернет коммуникациясында бир топ эле жайылган. Мында өзүнчө сөздөр жана сөз айкаштары кездешет.

Өзүнчө сөздөр: *приффки – (привет) салам, красавчег – кимдир бирөөнү мактоо баасы, ужс – (ужас) желмогуз, спс – (спасибо) ырахмат, нзч – (не за что) эч нерсе эмес, пжс- (пожалуйста) суранам, фейл – утулуу*. Билдүрүү, сөз айкаштары: *Я тя лаф – мен сени сүйөм, Афтар выней йаду – сиздин автордук талантыңыз кайрадан иштелип чыгууга муктаж экен. Гыыы – сиздин катыңыз мени толкунданууга алып келди. Слив зацитан – бул талаштагы менин тууралыгымды тастыктайм, мындан аркы талкуу маанисиз деп ойлойм*.

5. Жаштардын кызыгуулары жана хоббиси.

Жаштар бош убактыларын арнаган ар кандай кызыгуулары бар. Жаргонизм дуйносу ушул жана башка кызыгуулары менен байланышып, ар турдуу жана көңүлдүү. Мисалы, мотоцикл сүйүүчүлөр өздөрүнүн тилинде *косуха, харлей* деген сыяктуу жаргон сөздөрүн колдонушат. Спорттук жаргондорго *спартачи, финтовать, рама* сөздөрүн алсак болот. Ал эми аниме сүйүүчүлөрү болсо *кавайный, манга* сыяктуу сөздөрдү колдонуп келишет.

Эң эле актуалдуу болуп мектеп жаргону эсептелет, аны биз жаштардын уюшулган даярдыгы десек дагы туура болот. Анда мектеп жаргону болгон лексикалык очоктун тобу калыптангандай, ал жерге кирген ар бир индивидуалдуу окуучу баардык окуучулардын тилинде (аймакка карабай) сүйлөп чыгаары анык [Грачев М. А. Жаштардын жаргонунун сөздүгү. – М.: Эксмо, 2006. – 672-б].

Окуу предметтеринин аталыштары	Матеша, физ-ра, лит-ра, русиш, англиш, био, инфо
Баалоонун аталыштары	Двойка – 2, тройбан – 3, пятак – 5
Бош убакыттар	Дискач, дэнси, пати
Мектеп усулдарынын аталыштары	Тубзик, толчок, столовка
Окуу иштеринин аталыштары	Контроша, домашка, лабораторка
Жумушчулардын жана мугалимдердин аталыштары	Училка, классуха, физичка, физручка, химичка

Ал эми төмөнкү сөздөрдүн аталыштары айтылган адамга болгон бааны билдирбейт (училка – бул “жаман мугалим” эмес, жөнөкөй гана мугалим деген маанини билдирет).

Бул сөздөрдү ойлоп табууда ар кандай белгисине маани берилет. Башкача айтканда сырткы көрүнүшүнө карап. Мисалы: *одуванчик (уйпаланган чач), черкан (тас баш), таракан (мурутчан), эки кабат (көптүрүлгөн чач)*, ошондой эле сырткы келбеттин китеп, кино, мультфильм каармандарына окшоштуруп айтуулары, мисалы: *Леопольд мышыгы, көмөч*. Мындай каймана аттар көбүнчө алардын жүрүш турушуна, кыймыл-аракетине карап берилет, мисалы Генералиссимус (аны баары угушат). Жана ошондой эле кээ бир татаал аттарга морфологиялык жактан кыскартуу жүргүзүлөт. Мисалы: *ВВ (Валентина Викторовна), Саныч (Сергей Александрович)*.

Студенттик жаргон – тил жаатына болгон өнүктүрүүчү уникалдуу дагы бир чыгарылыш. Студенттик жаргонизмде эки топко шарттуу түрдө бөлүп карасак болот.

Биринчи топ – бул универсалдуу, салттуу муундан-муунга өтүүчү студенттик жаргон. Универсалдуу жаргондорго мисал: *абитура, абита-абитуриенттер, академка-академиялык эс алуу, бомба, шпора, крокодил, гармошка-шпаргалкадын аталыштары, студак – студенттик билет, курсач – курстук иш, завал, хвост – сабак (маселе жараткан сабактар менен байланыштуу), общага – жатакана, объява – кулактандыруу*.

Экинчи топ белгилүү бир профессионалдык багыт боюнча, мисалы Гуманитардык факультеттеринин сабактарынын аталыштары: ТРК (суйлоо техникасынын коммуникациясы).

Бул изилдөөдө ар кандай жаш өзгөчөлүктөрдөгү жаштардан: Бишкек шаарынын ОТК №70-мектебинин 8–11-класстардын, лингвистика институтунунда окуган 1-курстун студенттеринен сурамжылоо жүргүздүк. Сурамжылоонун жыйынтыгында чындыгында кооптонтунуучу маселе бар десек болот: Мектеп окуучуларынын жана студенттердин (14–18) 90 % жаргонизмди өзүнүн сүйлөө речинде колдонууру айкын болду (дайыма колдонулуучу *капец, пипец, блин, супер, круто, классно, клево, понты, фигня жана башка ушул сыяктуу*).

Жаш өзгөчөлүктөрү	Сүйлөө речинде колдонулган жаргонизмдер	Жаргондорду колдонуудагы карым-катнаш	Жаргон лексикасын колдонуу мөөнөттөрү
8-класс мектеп окуучулары	Няшка, пипец, ништяк, чувак, окей, фигня, бро, понты, клево, типо, блин.	Ооз эки тилде (чеги менен) керектүү учурда, жөнөкөй пикир алышууда, тен тараптуулукта (нейтралдуулук) Интернет ресурстарында	Мезгил-мезгили менен
11-класс Мектеп окуучулары	Жесть, влом, прикольно, круто, родаки, блин братюня, фигня,	Терс мамиле (досторунун арасында каймана ат катары гана)	Мезгил-мезгили менен

	йоу;		
Лингвистика институтунун 1–2 курсунун студенттери	Препоод, днище, офигеть, молоток, бомбовый, красава, типо, капец, стукач, магаз, плиз, хана, халява, тусоваться, жига, социалка, домашка, студак, магаз, хавать	Баардык нерселерге терс мааниде (ооз эки, жазуу, ММК)	Мезгил-мезгили менен

Сурамжылоонун жыйынтыгы төмөндөгүдөй тыянакка алып келет.

1. Жаргонизация студенттердин жана окуучулардын тилдик түзүлүшүнөн айырмаланып келечектеги кесиптик ишмердигине жана кызыкчылыгына жараша болот.

2. Катышуучулардын 100 % колдонулган жаргонизмдердин маанисин түшүндүрүп бере алышты, демек бул речибизде байма-бай колдонулаарын аныктайт.

3. 8–9 класстын окуучулары муну кадимки көрүнүш катары кабыл алышса, ал эми 11-класстын окуучулары жана жогорку окуу жайдын студенттери муну ылайыктуу деп эсептешпейт, бирок эркин баарлашуу учурунда алар дагы колдонушат.

4. Жаргонизмди сурамжылоого катышуучулардын 90% өз речинде колдонушкан. Ошондой болсо дагы жаргон сөздөрүнүн мазмуну ар түрдүү социалдык респонденттердин тобуна жараша айырмаланып турат. Мисалы мектеп окуучуларынын сөздөрүн алсак көбүнчө окуу предметтери жана мугалимдерди атоодо колдонулат.

5. Жаргондорду колдонууда гендердик белгиси боюнча дагы айырмаланаарын белгилей кетсек болот. Ошондой эле кыздарга караганда мырзалардын мындай сөздөрдү орой формасында (*бухаловка, синячить*) көп колдонушарын кезиктирүүгө болот.

6. Жаргонизмдерди колдонуу мөөнөтү мезгилдүү болуп саналат.

7. Кээ бир жаргонизмдерди мааниси жагынан түшүнүү кыйынга турат, ошондуктан өзүнчө түшүндүрүүнү талап кылат (днище – шыгы жок, жаман оюнчу, ОМГ “Oh my God. – О Кудайым ай” – тан калууну билдирет, көбүнчө окуяга болгон терс көз караш, LoL (laughing out loud – катуу күлкү) – кубанычтуу же күлкүсү келген адам.

Сленг бул азыркы жаштар арасында коомдо жаны мааниге ээ болуп калган, айрым маанисиз страндарттарга туура келбеген сөздөрдүн аз убакытта жаштардын лексикологиясына кошулушу. Бул кээ бир жаш муундардын сырткы келбетине дагы таасир этет (*тан калтыруучу чач жасалгалар, кийим, тату ж.б.*). Жаш муундун “ Мен башкалардай эмесмин!” деген ойдо элдин тобунан айырмалануусу. [Рахманова Л. И., Суздальцева В.Н. “Азыркы орус тили”. Лексика. Фразеология. Морфология. 3-басылма. – М., 2011. – 464-б]

Бирок экинчи жагынан алып караганда ар тараптуу тил, ал эми сырткы көрүнүш – бул адамдын кайсы группада экендигин билдирүүчү сырткы күзгүсү (*байкерлер, реперлер*).

Сленгдин негизги мүнөздөмөсү – жогорку эмоционалдуулук, ачык айкындуулук, баалуулук. Тилдин өнүгүүсү менен бирге жаштардын жаргон сөздөрүнүн өнүгүүсүн дагы байкаса болот. Бул тилдин динамикасына төп келишуусу. Бирок жаргон сөздөрүн дайым колдонуу тилге биротоло сиңип кетүү коркунучун туудурат.

Колдонулган адабияттар:

1. Голуб И.Б. Орус тилинин стилистикасы. – 11-е изд. – 2010. – 448-б.
2. Грачев М. А. Жатардын жаргонунун сөздүгү. – М: Эксмо, 2006. – 672-б.
3. Рахманова Л.И., Суздальцева В.Н. “Азыркы орус тили”. Лексика. Фразеология. Морфология. – 3-басылма. – М., 2011. – 464-б.

Рецензент: филол. илим. док., проф. Найманова Ч.К.